

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**“UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA MALAKALI
MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHNING MUAMMO VA
YECHIMLARI: 5 E MODEL MOHIYATI, XORIJIY
TAJRIBALAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI**

2026-YIL 22-23-MAY

**«GRAND KONDOR PRINT»
TOSHKENT – 2026**

UDK: 219.246:69.28:34

KBK: 122.215.148

T 097

DOI: <https://zenodo.org/records/20696033>

“Uzluksiz ta’lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari, (23-may 2026-yil). [To’plam]: – Toshkent: “GRAND KONDOR PRINT”, 2026 y., 1009 b.

Ushbu to’plamga 2026-yil 22-23-may kunlari Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Boshlang’ich ta’lim metodikasi” hamda “Maktabgacha ta’lim” kafedralarida “Uzluksiz ta’lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman qatnashchilarining ma’ruza materiallari kiritilgan. Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plamida respublika oliy ta’lim muassasalarining professor-o’qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, magistrlar, doktorantlar, talabalarning ilmiy maqolalari o’rin olgan.

Taqrizchilar:

B.Abdullayeva – pedagogika fanlari doktori, professor

S.I.Qulmamatov – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Mas’ul muharrir:

N.T.Misirova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dotsent.

M.Dj.Toshmatova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dotsent.

M.Berdiyeva – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi mudiri, p.f.f.d.(PhD), dotsent v.b.

D.A.Utanbayeva – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dosent v.b.

Tashkilotchilar:

D.M.Elmuratova – “Boshlang’ich ta’lim metodikasi” kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), professor v.b.

A.A.Bolibekov – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi.

Tahrir hay’ati:

A.Nizamov, X.Umarov, M.Toshmatova, M.Eshonqulova, M.Bayzakova, G.Umarova, D.Nosirova, G.Yusufaliyeva, K.Eshonqulova, D.Kurbanova, J.Ro’zimatov, G.Niyozova, N.Sulaymanova, G.Shoymatova, B.Xolyigitova, J.Sheranova, G.Xolmatova, Sh.Jabbarova, U.Bakirova.

Mas’ullar:

N.Abduraxmonova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), katta oq’ituvchi

M.Raimqulova – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi o’qituvchisi

To’plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma’lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas’uldirlar.

KIRISH

Jahon ta'lim tizimidagi islohotlar va zamonaviy talablarning oshishi, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuv va texnologiyalarni joriy etishni taqozo etmoqda. Ta'lim jarayoniga tatbiq etilayotgan innovatiya usullari samarasi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorligi xarakteri va uning rivojlanganligi darajasiga bevosita bog'liq.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash borasida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida keng ko'lamli tadbirlar amalga oshirilmoqda. Uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlarida ta'lim samaradorligini oshirish, yuqori pedagogik mahoratga ega kadrlar tayyorlash orqali sifatli ta'lim berish imkoniyatlarini kengaytirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biridir. Bu borada ta'lim sohasida faoliyat yurituvchi pedagoglarning amaliyotdagi ko'nikmalarini mustahkamlash va ilmiy izlanuvchanlikni rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalarni takomillashtirish hamda innovatsion faoliyatning turli darajalarini talab darajasida egallashlari uchun xorijiy tajribalarga asoslangan ta'lim muhitini, pedagogik sharoitlar va didaktik imkoniyatlarni ta'minlash o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Kadrlar salohiyati jamiyatning iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Malakali, bilimli va yuksak ma'naviyatli kadrlar jamiyatda innovatsion rivojlanishni ta'minlaydi, ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim rol o'ynaydi hamda davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, kadrlar salohiyatining yetarli darajada rivojlanmaganligi ijtimoiy tengsizlik, ishsizlik, boshqaruvdagi samarasizlik kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu esa jamiyat barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirish masalasi faqat iqtisodiy yoki tashkiliy muammo bo'lib qolmay, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy mazmun kasb etadi. Chunki bu jarayon insonning bilim, tafakkur, qadriyatlar va ma'naviy dunyosining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Kadrlar tayyorlash tizimida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash muhim vazifalardan hisoblanadi.

Shuningdek, kadrlar salohiyatini yuksaltirish jarayonida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki jamiyatda ijtimoiy adolat, barqarorlik va farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Guliston davlat pedagogika institutida o'tkazilayotgan "Uzluksiz ta'lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman mazkur yo'nalishda olib borilayotgan ilmiy izlanishlarni muhokama qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularning yechimlarini ishlab chiqish uchun muhim ilmiy maydon hisoblanadi. Ushbu anjuman doirasida kadrlar salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari, inson kapitalini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, ta'lim tizimini

takomillashtirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish kabi masalalar keng qamrovda tahlil etiladi.

Mazkur anjuman materiallari uzluksiz ta'lim tizimida malakali kadrlar tayyorlashning dolzarb muammolarini chuqur o'rganish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, mazkur ilmiy-amaliy anjuman mamlakatimizda malakali kadrlar tayyorlash, zamonaviy yondashuvlar va xorijiy tajribalar asosida ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish yo'lida muhim ahamiyat kasb etadi.

Guliston davlat pedagogika instituti
rektori J.X.KARSHIBAYEV

psixologlar, ota-onalar hamda ijtimoiy hamkor tashkilotlarning o'zaro hamkorligi kasbiy yo'naltirish samaradorligini oshiradi. Turli treninglar, amaliy mashg'ulotlar, kasbiy diagnostika, ekskursiyalar va innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning kasblar haqidagi bilimlarini boyitadi hamda ularda ongli kasb tanlash ko'nikmasini shakllantiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning ta'lim tizimiga joriy etilishi kasbiy yo'naltirish ishlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Zamonaviy kasblar haqida keng ma'lumot berish, online platformalar va raqamli resurslardan foydalanish yoshlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Demak, maktablarda kasb-hunarga yo'naltirish ishlarini tizimli, uzviy va zamonaviy talablar asosida tashkil etish orqali yosh avlodni kelajak hayotga puxta tayyorlash, ularning kasbiy salohiyatini rivojlantirish hamda jamiyat uchun malakali va raqobatbardosh kadrlarni tarbiyalash mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish va bandligini ta'minlashga oid qarorlari va farmonlari.
3. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi*. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.
4. Ishmuhamedov R., Yo'ldoshev M. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
5. Tolipov O., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. – Toshkent, 2017.
6. G'oziyev E.G'. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent: "O'qituvchi", 2018.
7. Hasanboyev J., To'raqulov X. *Pedagogika nazariyasi va tarixi*. – Toshkent, 2020.
8. Muslimov N.A. *Kasb ta'limi metodikasi*. – Toshkent: "Fan", 2016.

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA TABIIY SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINING MUHIM VAZIFALARIDAN BIRI SIFATIDA

Jamshid Ro'zimatov

GDPI 2-bosqich tayanch doktoranti,

GDPI "Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrasi o'qituvchisi

Norbo'tayeva Ozoda

GDPI "Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya. Maqolada kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda tabiiy savodxonlikni rivojlantirish orqali tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari tadqiq etilgan. Tadqiqotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv rivojlanish xususiyatlari, ularning atrof-muhitni anglashga bo'lgan tabiiy qiziquvchanligini tizimli izlanishga yo'naltirish masalalari tahlil qilingan. "Tabiiy fanlar" darsliklarining integrativ imkoniyatlari hamda o'quv jarayonida amaliy va

loyiha usullaridan foydalanishning pedagogik shartlari yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim yondashuvlari asosida o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash va mustaqil fikrlashni shakllantirishning psixologik mexanizmlari bo'yicha xulosalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Tabiiy savodxonlik, tadqiqotchilik ko'nikmalari, boshlang'ich ta'lim, integrativ yondashuv, kognitiv rivojlanish, amaliy faoliyat, loyiha usuli, ilmiy dunyoqarash, kompetensiya.

Аннотация. В статье исследуются научно-теоретические основы формирования исследовательских навыков у учащихся младшего школьного возраста посредством развития естественнонаучной грамотности. В работе проанализированы особенности когнитивного развития младших школьников, вопросы направления их естественной любознательности в русло систематического научного поиска. Освещены интегративные возможности учебников по естественным наукам и педагогические условия использования практических и проектных методов в образовательном процессе. Также изложены выводы по психологическим механизмам формирования научного мировоззрения и самостоятельного мышления учащихся на основе современных образовательных подходов.

Ключевые слова: естественнонаучная грамотность, исследовательские навыки, начальное образование, интегративный подход, когнитивное развитие, практическая деятельность, метод проектов, научное мировоззрение, компетенция.

Abstract. The article investigates the scientific and theoretical foundations of developing research skills in primary school students through the enhancement of scientific literacy. The study analyzes the cognitive development characteristics of young learners and the methods of channeling their natural curiosity into systematic inquiry. It highlights the integrative potential of science textbooks and the pedagogical conditions for implementing practical and project-based methods in the educational process. Furthermore, conclusions are drawn regarding the psychological mechanisms of fostering a scientific worldview and independent thinking in students based on modern educational approaches.

Keywords: scientific literacy, research skills, primary education, integrative approach, cognitive development, practical activity, project-based method, scientific worldview, competence.

Hozirgi kunda ta'lim tizimida bunday texnologiya va usullarni joriy etish nafaqat o'quvchilarni mavzuni oson o'zlashtirishga yordam beradi, balki o'qituvchilarning o'quvchilarga individual yondashuvni tashkil etishni xizmat qiladi. Endilikda yangi ta'lim standartlari va o'quv darsturilari, darsliklar mazmuni bo'yicha o'quvchilar ko'proq o'z ustida ishlashga, amaliy mashg'ulotlarni sinfda va sinfdan tashqari ishlarda mustaqil tayyorlashga o'rgatish ko'nikmalarini rivojlantirishga e'tibor qaratadi. Shu ma'noda 3-4-sinflarda "Tabiiy fanlar" fanini o'rganishda o'quvchilarni o'z ustida ishlashga o'rgatish davomida o'zlariga qiziqarli mavzuni tanlab olish va bevosita u bilan bog'liq bo'lgan muammolarni o'rganish uchun kichik tadqiqotlar shaklida yo'naltiriladi.

Bu shakldagi kichiki tadqiqotlar bevosita o'quvchiga axborotni qidirish, qayta ishlash va undan foydalanishning zamonaviy metodlarini egallashga, ilmiy-tadqiqotchilik faoliyatining ba'zi bir elementar metodlarini o'zlashtirishga, o'zining tadqiqotchilik pozitsiyasini aniqlashga, amalga oshirayotgan kichik tadqiqotini yana davom ettirishga, vaqt o'tishi bilan tadqiqotchilik ko'nikmasini kompetensiya darajasiga yetkazilishiga imkon beradi.

Ta'lim bilan bog'liq adabiyotlarda kompetentlilik tushunchasiga juda ko'p olimlarning tadqiqiy fikr-mulohazalari keltirilgan. Kompetensiya – bu egallangan nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalarni kundalik hayotida duch keladigan amaliy va nazariy masalalarni yechishda foydalanish va uni amaliyotda qo'llay olish imkoniyatidir. Kompetentlilik (lot: competens – layoqatli, qobiliyati bor) shaxs bilim, ko'nikma va tajribalarining uning ijtimoiy-professional mavqei va o'ziga tegishli vazifalar bajarish, muammolar hal qilishga yetarliligi ham haqiqiy moslik darajasi hisoblanadi[3].

Tadqiqotchilik kompetensiyasi mohiyatini tushunish uchun olimlar tomonidan turli yondashuvlar mavjud bo'lib, ularning bir guruhi[1] tadqiqotchilik kompetensiyasi kompetentlikning asosiy tarkibiy qismi sifatida qabul qilishni ta'kidlaydi, ikkinchi bir guruh mutaxassislar esa [2,4] tadqiqotchilik faoliyatni tashkil etish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bir butun majmuidir deb hisolashadi. Bu borada biz o'z tadqiqotimizda tadqiqotchilik jarayoni uchun quyidagi ishchi ta'rifni tavsiya qilamiz.

Tadqiqotchilik ko'nikmasi – deganda biz tanlangan muammoni yechishning maqsad va vazifalaridan kelib chiqib, mustaqil bilishga yo'naltirilgan tadqiqotchilik jarayonida shakllanadigan shaxsiy ko'nikmalarni deyish mumkin. Tadqiqotning asosiy g'oyasi faoliyatning dolzarb ilmiy muammolarni ko'rish, shakllantirish va yechish, yangi ijodiy yechimlarni topish va ularni amaliy faoliyatga joriy etishga qobiliyatli o'quvchilarni ilmiy-tadqiqotchilik faoliyatga jalb etish va ilmiy-tadqiqotchilik faoliyat doirasida ularning uzluksiz innovatsion tayyorgarlik tizimini ishlab chiqishga qaratilgan.

To'g'ri maktab o'quvchilarida ko'nikmalarni kompetensiya darajasiga aylantirilishi biroz qiyin masaladek tuyuladi, maktab o'quvchilarining bevosita tadqiqotchilik kompetensiyasini egallashi bosqichma-bosqich davom etadi. Ya'ni o'quvchi kichik tadqiqotlarni amalga oshirish davomida o'rganilayotgan ob'ektni tadqiq etish uni mustaqil o'rganish, izlanish, adabiyotlarni o'qish, internet ma'lumotlarini saralash kabi ilmiy faoliyatga yo'nalitirish o'qituvchi hamkorligida bajarilganligi bois, o'quvchi har doim o'qituvchisidan ma'naviy ko'makka va e'tiborga ehtiyoj sezadi.

Shu ma'noda ta'kidlash joizki, tadqiqotchilik ko'nikmalari har bir 3-4-sinf o'quvchilari orasida juda ko'pchiligini tashkil etmasligi mumkin, lekin shunday bo'lsada aynan fanga qiziqishi bo'lgan yoki tadqiqot qilishni hojlovchilar bo'lishi mumkin. Agar o'qituvchi tomonidan o'z tajribasi davomida o'quvchini to'g'ri yo'natirilishi kelajakda o'quvchida fan doirasida sof bilim, ko'nikma va malakalardan tashqari, tashabbuskorlik, hamkorlik, guruhda ishlash layoqati, kommunikativ qobiliyati, ularni real baholay olish, mantiqiy fikrlashi, axborotni saralash va foydalana

olish ko'nikmalarini ham birgalikda samarali rivojlantiriladi. Yuqorida ta'kidlanganidek, ko'nikmalar o'quvchining egallagan bilimi va ko'nikmalarining rivojlanib borishi hisobiga kompetensiyaga aylanib boradi va eng muhimi kichik maktab yoshidagi o'quvchilar orasida tabiiy savodxonlikni shakllanishiga va rivojlanishiga yordam beradi.

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda tabiiy savodxonlikni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu davr bolaning bilish faoliyati, dunyoqarashi va shaxsiy sifatlari shakllanishida hal qiluvchi bosqich bo'lib, aynan shu paytda tabiatga oid ilmiy tushunchalarning asosi qo'yiladi.

Avvalo, tabiiy savodxonlik o'quvchilarda atrof-muhitni anglash va tushunish qobiliyatini rivojlantiradi. Kichik yoshdagi bolalar tabiat hodisalariga qiziqish bilan qaraydilar, ammo bu qiziqishni ilmiy bilimlar bilan boyitish zarur. Tabiiy savodxonlik orqali o'quvchilar tabiatdagi sabab-oqibat bog'lanishlarini tushuna boshlaydilar va bu ularning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi.

Ikkinchidan, tabiiy savodxonlik tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy poydevori hisoblanadi. O'quvchi kuzatish, tajriba o'tkazish, tahlil qilish va xulosa chiqarish orqali bilimni mustaqil ravishda o'zlashtiradi. Bu esa uning faol sub'ekt sifatida shakllanishini ta'minlaydi.

Uchinchidan, tabiiy savodxonlik mustaqil fikrlash va muammoni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. O'quvchilar tabiat hodisalarini tushuntirishga harakat qilar ekan, ularda tahlil qilish, solishtirish va umumlashirish ko'nikmalari shakllanadi. Bu ko'nikmalar nafaqat ta'limda, balki hayotiy vaziyatlarda ham muhim ahamiyatga ega.

To'rtinchidan, tabiiy savodxonlik ekologik madaniyat va mas'uliyatli munosabatni shakllantiradi. Kichik yoshdan boshlab tabiatni asrash, resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish kabi qadriyatlar o'quvchilar ongiga singdiriladi.

Beshinchidan, tabiiy savodxonlik bilimlarni hayot bilan bog'lash imkonini beradi. O'quvchilar tabiat haqidagi bilimlarni kundalik hayotda qo'llashni o'rganadilar. Bu esa ta'limning amaliy ahamiyatini oshiradi.

Shu bilan birga, xalqaro baholash dasturlari, jumladan PISA, tabiiy savodxonlikni o'quvchining ilmiy bilimlarni hayotda qo'llay olish qobiliyati sifatida baholaydi. Bu esa mazkur kompetensiyaning global ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Psixologik nuqtai nazardan aytganda, Jean Piaget [6] ta'limotiga ko'ra, kichik maktab yoshidagi bolalar bilimni amaliy faoliyat orqali o'zlashtiradilar. Demak, tabiiy savodxonlikni shakllantirish ularning yosh xususiyatlariga to'liq mos keladi. Shuningdek, Lev Vygotsky[1] ta'limotiga ko'ra, ijtimoiy hamkorlik va yo'l-yo'riq orqali bolaning bilish imkoniyatlari kengayadi, bu esa tabiiy savodxonlikni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Tabiatni bilishdagi imkoniyatlarning ortib borayotganligi boshlang'ich sinf o'quvchilarida yuzaga kelgan qiziqishni yanada oshirishga yordam beruvchi o'quv materiallarining darsliklar sahifasida o'z aksini topishini taqozo qiladi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 3-sinfi uchun tavsiya etilgan «Tabiiy fanlar» darsligida bu jihat o'z aksini topishi zarur. Ayni vaqtda maktablar amaliyotida qo'llanib kelinayotgan

darslikda o'lkashunoslik tamoyili tabiiy hodisa va jarayonlar mohiyatini yoritishga xizmat qiluvchi materiallar o'rtasida muayyan izchillik, tizimlilikni yuzaga kelishini ta'minlaydi.

3-sinf uchun mo'ljallangan "Tabiiy fanlar" darsligida keltirilgan ma'lumotlar 1-2-sinf "Tabiiy fanlar" darsligiga bevosita bog'liq bo'lib, bu darslikda ma'lumotlar chuqurroq va turf axil ko'rinishda tasvirlangan.. Shuningdek, keltirilayotgan ma'lumotlar o'quvchilar hayotida uchraydigan hodisalar va predmetlarni o'z ichiga olib, o'quvchilarning tabiatni anglash va uni asrash, tabiatga ozor bermaslik, aksincha, tabiiy boyliklarimizni tejash, o'quvchilar hayoti davomida uchratishi mumkin bo'lgan hayvonlar, hasharotlar, suvda va quruqlikda uchraydigan hayvonlar, ob-havo va tabiat ajoyibotlari haqida ma'lumotlarni bilib oladilar. Har bir mavzu o'quvchilarga tabiiy fanlar orasidagi integrativ aloqadorlikni samarali tashkil etish imkoniyatini yaratgan.

O'quvchilar tabiiy bilimlarni egallash jarayonida biologiya, geografiya, atronomiya, fizika va kimyoga oid tushunchalarni belgilangan mavzularni o'rganish va anglash asosida bilib oladi. Deyarli barcha hollarda o'quvchilarni uyga berilgan vazifalarini oila a'zolari bilan birgalikda bajarishga bo'lgan imkoniyat ham ularni fanni mustaqil va mustahkam o'rganish imkonini yaratadi. Darslikning so'ngida berilgan tadqiqot loyihasini qanday bajarish to'g'risidagi yo'riqnoma o'quvchilarning tajriba – sinov olib borishlariga katta yordam beradi. O'quvchilar yozgi ta'til vaqtida vaqtlarini mazmunli o'tkazish uchun 14 ta tadqiqot loyihalari uchun mavzular berilgani buning yaqqol isboti hisoblanadi.

Masalan, 4-sinfda o'quvchilar "O'simliklar" haqida ma'lumot berilgan bobni o'rganish jarayonida 10-sahifadan 38-sahifalarni o'z ichiga oladi. Ya'ni o'simliklar xilma-xilligi, barglari, atrof-muhitga ta'siri, guruhlari, insonlarning o'simliklar dunyosidagi tas'siri va qizil kitob haqida. 2-mavzudagi loyiha ishi bu " O'simliklar o'zidan namlik va kislarod chiqarishini isbotlash uchun tajriba o'tkazish" 3-mavzudagi loyiha ishi bu "O'simliklar ichida rang beruvchi pigmentlar borligini isbotlash" 4-mavzudagi loyiha ishi bu "xonaki o'simliklarni kuzatish. Ularga yorug'lik yetmasa yoki keragidan ortiq quyosh tushsa nima bo'ladi? Sovuq yoki issiq ta'sirida o'simlikda qanday o'zgarishlar kuzatiladi?" 5-mavzudagi topshiriqlar "Guruhlardan biriga atab sinkveyn (besh qatorlik she'r) yozing. 6-mavzudagi topshiriqlar "Insonga foyda keltiradigan o'simliklarni eslab yozing", "Havoni eng ko'p namlantiradigan o'simliklarning nomlarini yozing" 7-mavzudagi topshiriqlar "madaniy o'simliklarning yovvoyi o'simliklardan farqlarini yozing", "Chiqindini konteynrlarga ajrating. Qanday chiqindini qaysi kontenrga solish kerak". Loyiha ishi esa "Oilangizda so'rovnoma o'tkazib bitta oila bir haftada, bir oyda, bir yilda qancha chiqindi tashlashini hisoblab ko'ring. Chiqindilarning qaysi turlarini qayta ishlashga yuborish mumkin, deb o'ylaysiz?" 8-mavzudagi topshiriqlar "Daftarga qizil kitob haqida qisqacha ma'lumot yozing", "Bir odam noyob o'simlikni yulayotganini ko'rib qolsangiz, qanday yo'l tutasiz?". Mazkur bob o'zlashtirilgan ma'lumotlar ta'sirida o'quv yili yakuniga kelib, ularning dunyoqarashlari kengayadi. Shu bilan birga boshqa mintaqalar (turli davlatlar joylashgan hududlar)ning tabiati va o'simlik dunyosi bilan tanishadilar. Bu esa ularga

xos bo'lgan jihatlarni o'lka tabiati bilan qiyosiy o'rganish imkonini yaratadi. Qiyosiy o'rganish esa mavjud bilimlar hajmini oshiradi.[5]

Garchi «Tabiiy fanlar» o'quv predmeti bo'yicha tavsiya etilgan darsliklarda bugungi kun talablari inobatga olingan bo'lsa-da, o'quv materiallarini mazmunan o'quvchilarda faollikni yuzaga keltirish, shaxsiy tajribalarini oshirish, nazariy bilimlarni o'zlashtirishda o'lkashunoslik manbalariga tayanishga imkon beruvchi axborot texnologiyalari, interfaol metodlar hamda tabiiy kuzatish vositalari bilan boyitish maqsadga muvofiqdir. Eng muhimi mazkur darsliklarning deyarli 80% amaliy mashg'ulot va laboratoriya mashg'ulotlarlaridan iborat bo'lganligi bois, asosiy nazariy bilimlar har bir amaliy mashg'ulotda o'quvchining mustaqil ishlashini amalga oshirish imkonini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Vygotskiy L. S. Мышление и речь. — М.: Лабиринт, 1999. (Yaqin rivojlanish zonasi nazariyasi bo'yicha).
2. Ishmuhamedov R. J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. – T.: TDPU, 2005.
3. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – T.: Cho'lpon, 2005.
4. OECD (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. PISA, OECD Publishing, Paris. (Tabiiy-ilmiy savodxonlik mezonlari bo'yicha).
5. O'zbekiston Respublikasi umumiy o'rta ta'lim muassasalarining 3-sinfi uchun "Tabiiy fanlar" darsligi. – T.: Respublika ta'lim markazi, 2022-2023.
6. Piaget J. The Psychology of the Child. — New York: Basic Books, 1969. (Kognitiv rivojlanish bosqichlari bo'yicha).

TIL-MILLAT KO'ZGUSI

Pardabayeva Sitara Rustam qizi

GDPI maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada “ Til bilgan-el biladi “ maqolining mohiyati ochib berilgan. Maqolada bugungi kundagi ta'limning dolzarb tomonlari muhokama etilgan. Maqolada zamondan o'zgan ma'rifatparvar bobolarimiz hayoti va ijodi haqida hamda chet tillarni bilishning ahamiyati to'g'risidagi ma'lumotlar bilan tanishtirilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil dunyoqarash, tafakkur, muammoli vaziyat, umumiy tahlil, sharq , g'arb ,chet tillar,donishmand ajdodlar,ma'rifatparvar.

Ta'lim-tarbiya tizimini tubdan o'zgartirish va barkamol insonni shakllantirish, ertangi taqdirimizni belgilab beruvchi dolzarb masalalardan biriga aylandi. Bir niholni barq urib yashnashi uchun, bog'bonning parvarishi qanchalik zarur bo'lsa, unumdor tuproq va quyosh nuri ham shunchalik muhim rol o'ynaydi.O'quvchilarni bog'bon kabi mehr bilan parvarishlayotgan ustozlar ham o'z mahoratini oshirib , bolajonlarni ilm ummoniga sho'ng'ishga o'rgatsalar , ular uchun sinf xonasida yaratilgan sharoit,zarur va kerakli jihozlar o'quvchilarning

31	<i>Umirzaqova Zilola.</i> ILLYUSTRATSIYALANGAN HIKOYALAR VOSITASIDA O'QUVCHILARDA OG'ZAKI NUTQ KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH.	766
32	<i>Bobokulova Laylo Abdullayevna.</i> REFLEKSIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.	769
33	<i>SH.A.Egamberdiyeva.</i> ONLAYN TA'LIM OLISH TALABALAR O'ZIGA ISHONCHI VA VIRTUAL IJTIMOY BAHOLASH.	775
34	<i>Shamsiyabonu Egamqulova Jamshid qizi.</i> ZAMONAVIY TALABLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARINI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISH	779
35	<i>Jamshid Ro'zimatov, Norbo'tayeva Ozoda.</i> KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA TABIIY SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINING MUHIM VAZIFALARIDAN BIRI SIFATIDA.	782
36	<i>Pardabayeva Sitara Rustam qizi.</i> TIL-MILLAT KO'ZGUSI	787
37	<i>Jabbarova Shahodat Ibrohim qizi.</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TABIATGA BO'LGAN QIZIQISHNI SHAKLLANTIRISH ASOSIDA TADQIQOTCHILIKKA YO'NALTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI.	791
38	<i>Shavkatova Nargiza.</i> BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.	795
39	<i>Shahlo Usmonova Saidjon qizi.</i> ZAMONAVIY TALABLAR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA DIAGRAMMAVIY MASALALAR ORQALI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISH	797
40	<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi.</i> INKLYUZIV TA'LIMDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI IJTIMOYLAHVIVINING MAVJUD MUAMMOLARI	801
41	<i>Laylo Berdiqulova Erkin qizi.</i> ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QISH MALAKASINI SHAKLLANTIRISH HAMDA ULARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	805
42	<i>Maxmudova Charos Ravshan qizi.</i> ZAMONAVIY TALABLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARINI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISH	808
43	<i>Dustmurodov G'iyos Xusan o'g'li.</i> UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA ONA TILI O'QITISHNI ISLOH QILISHNING LINGVODIDAKTIK ASOSLARI	812
44	<i>Abdullayeva Asila Ulug'bek qizi.</i> ONA TILINING INSON HAYOTIDAGI O'RNI	816
45	<i>Qaxxarova Nazira Nuridillo qizi.</i> BURHONIDDIN ZARNUJIYNING "TA'LIM AL-MUTA'ALLIM" ASARIDA ILM VA ILM AHLINI ULUG'LASHGA OID QARASHLAR	819
46	<i>Shamsiddinov G'iyosjon Husniddin o'g'li.</i> NEYROPEDAGOGIKA ASOSIDA O'QUVCHILARNING KASBIY QIZIQISHLARINI ANIQLASH	822
47	<i>Ismoilova Maxliyo Do'sbek qizi</i> KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISHDA MAKTAB VA OTA-ONALAR HAMKORLIGI	825
48	<i>Allanazarova Maftuna Qobul qizi.</i> MALAKA OSHIRISH SIFATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING FALSAFIY	827

**“UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA MALAKALI
MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHNING MUAMMO VA
YECHIMLARI: 5 E MODEL MOHIYATI, XORIJIY
TAJRIBALAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI**

2026-YIL 22-23-MAY

Bosishga ruxsat etildi. 04.06.2026 y.
Qog`oz bichimi 60x84 1/16.
Times New Roman garniturasida terildi.
Ofset uslubida oq qog`ozda chop etildi.
Nashriyot hisob tabog`i 54. 5, Adadi 100. Buyurtma № 71
Bahosi kelishuv asosida

“BROK CLASS SERVIS” MChJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent shahar Zargarlik ko'chasi, Segizbayeva 10a.